

Құрманбаева А., Балабекұлы Д.
**«National Geographic» журналы:
бренд спецификасы**

National Geographic журналының қазақша нұсқасы 2016 жылдан бастап Қазақстан территориясында шығарыла бастады. Бұл басылым АҚШ-тың Ұлттық географиялық қоғамында 1888 жылы National Geographic Magazine болып құрылған. Бастапқыда журналда ғылыми басылым өте аз қолданылған. Бірте-бірте материалдар көбейіп, түрлі түсті фотолармен жоғары сапалы журнал шығарылып, оның танымалдығы күшейе түсті.

Түйін сөздер: журнал, Ұлттық географиялық қоғам, National Geographic Magazine, иллюстрациялар, сурет.

Kurmanbaeva A., Balabekuli D.
**«National Geographic»
magazine: The specifics
of the brand**

Kazakh language version of magazine of National Geographic, nachil published in teritorii Kazakhstan from 2016. Edition of National geographical society the USA of National Geographic Magazine was founded in 1888. Initially a magazine was scientific edition with a minimum of illustrations, however gradually materials began to be accompanied by plenty of photos, edition purchased popularity.

Key words: magazine, National geographical society, National Geographic Magazine, illustrations, photo.

Курманбаева А., Балабекулы Д.
**Журнал «National Geographic»:
специфика бренда**

Издание Национального географического общества США National Geographic Magazine было основано в 1888 году. Казахоязычная версия журнала National Geographic издается в Казахстане с 2016 года. Изначально журнал представлял собой научное издание с минимумом иллюстраций, однако постепенно материалы стали сопровождаться большим количеством фотографий, что повлияло на популярность издания.

Ключевые слова: журнал, Национальное географическое общество, National Geographic Magazine, иллюстрации, фотография.

**«NATIONAL
GEOGRAPHIC»
ЖУРНАЛЫ: БРЕНД
СПЕЦИФИКАСЫ**

100 жылдық тарихы бар «National Geographic» журналы жағында брендтің өзі сөйледі. Себебі «National Geographic» журналы – АҚШ-тың Ұлттық географиялық қоғамының үздік жобасы болып табылады. Қазіргі таңда әлемдегі саяхатшы-журналдардың көшін бастап тұр десек те болады.

Он мыңдаған жылдар бұрын адамзат баласы Африка құрлығын тастап кеткеннен бері мәдениетімізді қалыптастырудың негізі – жаңа мүмкіндіктер мен жаңа жерлерді ашуға деген құштарлық болды. Журналдың пайда болу тарихы тікелей АҚШ-тың Ұлттық географиялық қоғамымен байланысты. Ұлттық Географиялық қоғам – білім беруші және ғылыми ұйымдардың ішіндегі ең үлкені және танымалы. Вашингтонда 1888 жылы 27 қаңтарда құрылған. Қоғамдағы білім беру мәселесін талқылау 1888 жылдың 13 қаңтарынан бастап Ақ үй жанындағы Лафайетт алаңында орналасқан «Космос-клуб»-та қолға алынған.

1888 жылдың 13 қаңтарында АҚШ астанасында АҚШ-тың Ұлттық географиялық қоғамы ұйымдастырылған болатын. Американдық 33 азамат географиялық білімді тарату мен қалыптастыруға негіз болатын қоғамдық ұйым туралы талқылау жүргізеді. Ал оның құрамына дүние жүзіне ынтызарлықпен қарайтын және саяхаттауды жақсы көретін географтар, картографтар, натуралистер, метеорологтардан бастап зерттеушілер мен өнертапқыштар, ұстаздар мен адвокаттар, офицерлер мен қаржыгерлер кірген болатын.

Олардың бәрін бір нәрсе біріктірді: патриотизм мен ғылыми білімге деген ұмтылыс және соны адамдарға сіңіру. Олардың кездесуінің басты мақсаты географиялық білімінің таралуы және адамдардың білімінің артуын талқылады. Осылардың арасында атақты географтар, зерттеушілер, әскери адамдар, адвокаттар, метеорологтар, картографтар, натуралистер, банкирлер, педогогтар, биологтар, инженерлер мен ойлап тапқыштар болды. Басқарған әрі шабыт берген Гординнер Грон Хоббард, адвокат және филантроп. Нәтижесінде ол жаңа қоғамның президенті болды. Г.Г. Хоббардтың негізгі ойы географиялық білімнің жалпы мағынада таралуы мен көбеюі, сондай-ақ азаматтарға оқуға ыңғайлы және қол жетімді болуды ұсынды. Мұндай қадам басты принциптің негізін қалады, Ұлттық

қоғамдық қауымдастыққа 100 көлемінде белгілі бір саясат жүргізді.

География деген сөздің астарында әр түрлі ғылымдардың жіктемесі барын атап өткен жөн. Қоғамның құрылуы барысында: Адольф Вашингтон Грили, Гардинер Грин Хаббард, Джордж Кеннан, тұңғыш Аляска зерттеушісі американдық Уильям Долл және т.б.

Гардинер Грин Хаббард екі аптадан кейін ақпан айында президенттікке тағайындалған болатын, ал оның күйеу баласы Александр Грэм Белл оның қызметін 1897 жылы қайын атасының қазасынан кейін жалғастырады. 9 айдан кейін 1888 жылдың қараша айында «National Geographic»-тің алғашқы нөмірі жарыққа шығады. Әу баста журналдың жазылушылары 217 адамды құраған. 1969 жылы «Аполлона-12» астронавтары Айға NGS-дің байрағын орнатқан. 1986 жылы Алвин су асты басқарылатын аппараты Титаник кемесінің қалдықтарын зерттеу экспедициясына қатысқан, нәтижесінде су астына жасалған суреттердің барлығы дерлік Ұлттық Географиялық Қоғамның журналына шыққан, оның бір себебі экспедицияны қаржыландырған, қоғам дәл осы NGS болатын. Журнал география, табиғат, тарих, ғылым, мәдениет бағытындағы мақалаларға мамандандырылған.

NGS әлемнің 35 тілінде журналдар, газеттер, телебағдарламалар, фильмдер, карталар, мультимедиялық дискілер шығарады. «National Geographic» журналының ең алғашқы саны 1888 жылдың қараша айында жарық көрген. Бұл 200 дана таралымда шыққан қоңыр мұқабадағы өте жіңішке журнал болатын. Фото саласының сарапшысы саналатын «National Geographic»-тің беттерінде ең алғаш рет жануарлардың су астындағы және түнде түсірілген суреттері жарияланған болатын.

Сонымен бірге, «National Geographic» – мұқабасына голограмманың суретін жариялаған алғашқы басылым болды. Көрмеде ұсынылған фотосуреттер мен жұмыстар он шақты жылдың ішінде дүниеге келген фотоколлекциялар емес. Фотосуреттер аудиторияны журнал тарихы мен зерттеулерімен таныстырады. Әлемнің үздік фотографияларымен жасалған сирек кадрлар көрермендерді тек бейтаныс жерлермен таныстырып қана қоймай, беймәлім дәстүрлер мен таңғажайып жануарлар туралы мәлімет беріп, әлемді жақсы жаққа қарай өзгертуге тырысты. Негізгі – географиялық білімнің таралуы принципі Ұлттық географиялық қоғамының саясатында келесі 100 жыл бойы басты қағида болып есептелді. Сол жылдың қазан айында адвокат және

филантроп – Гардинер Грин Хаббард қоғамның пайда болуына үлкен үлес қосқан адам, орталықтың басылымының шығару туралы шешім қабылдады.

Осылайша тиражы 200 дана құрайтын «National Geographic» журналы пайда болды. Алғашында журнал қоғам мүшелерінің қызығушылығын қамтамасыз ететін ғылыми бағытты ғана ұстанған болатын, сол себепті де басылым тым ғылыми болып есептелді. 1898 жылы Хаббард қайтыс болғаннан кейін, қоғамның президенті болып телефонды ойлап тапқан Александр Белл сайланды.

Белл «National Geographic» журналының ұстанған басылымдық саясатын өзгертті, журналдың бас редакторы ретінде жиырма үш жасар мектеп оқытушысын Гилберт Гросвенорды шақыртты. Ол өз кезегінде специализацияланған басылымды нағыз саяхат журналына айналдыра алды. Журналды тек қоғам мүшесі ғана сатып алатындай емес, тіпті қоғамның істеріне жаны ашитын кез келген адам алып оқи алды. Енді мемлекет қоғамының әрбірі, аула сыпырушысы, су құбырын жөндеушісінен бастап ғалымдар мен «патшалармен» бірге Перуге, сонымен қатар Оңтүстік полюске дейін журналмен бірге саяхаттай алды. Ал «National Geographic» сол себепті географиялық фактілерге толы жинақтардан әлем туралы таза шындыққа айналып, АҚШ журналистикасында айтарлықтай із қалдырды.

«National Geographic» журналының сырлы тибеттік Лхаса қаласының суретіне толы саны шыға салысымен 1905 жылдың қаңтарында түбегейлі өзгерістер басталды. Басылымның материалдарды тек сурет арқылы жеткізуі сенсацияға ғана айналмай, журналдың жаңа бағытын қалыптастырып, фотожурналистика дамуына үлкен үлес қосты. Ең алғашқы аэрофотосуреттер бір жыл өткен соң басылып шығарылды. Ал екінші дүниежүзілік соғыс басталысымен, географиялық қоғамның әлемнің әрбір жерінен түсірілген суреттердің, карталардың және басқа да картографиялық ақпараттардың көптігі АҚШ армиясына өз көмегін тигізді.

Сонымен қатар, Ұлттық географиялық қоғамы журнал бетінде жарық көріп отырған көптеген экспедициялар мен жобаларды қаржыландырып отырды. Осылайша, Хирама Бингэмнің «Перу – таңғажайыптар елі» атты құрамына карталар, суреттер мен фотосуреттер кіретін материалы 1913 жылдың сәуір айында шыққан санның барлық бетіне жарияланды.

Журналмен әйгілі Роальд Амундсен және Роберт Пири сынды саяхатшылар ынтымақтасты,

олар өз кезегінде басылымды әлемде өз орны бар, танымал әрі ғаламшардың табиғаты мен ұлттық дәстүрлері туралы ең үздік деп санады.

Ең алғашқы түрлі-түсті фотосуреттер журнал сыртына 1959 жылы шығарыла бастады, бірақ алғашқы тұтас түрлі-түсті басылым үш жылдан кейін жарық көрген болатын. «National Geographic» жануарлардың түнде түсірілген суретін жариялаған ең алғашқы басылым болып есептеледі. Басылымда мұнымен қоса, су асты суреттер де ең алғаш басылды. Ал 1959 жылы «National Geographic» түрлі-түсті суреттерді журнал сыртында қолдану туралы шешім қабылдады.

«National Geographic» ғылыми ашылулар журналы болып саналады, ал оның авторларының құрамында тарихта терең орны бар адамдар кездеседі. 1952 жылы журналда аты аңызға айналған су асты зерттеушісі Жака-Ив Кустоның мақалалары жарық көрген. Ал ғарышкер Джон Гленн Ұлттық географиялық қоғамның туын ғарыштық орбитаға да алып барған болатын.

2003 жылы отандық саяхатшы – журналдар нарығына «National Geographic» сынды атақты журналдың келуі сарапшылардың сақтануын туғызған еді. Дегенмен 1990 жылдың соңына таман «ГЕО» журналының келуін ескерсек, бұл көптен күткен жағдай болды десек қателеспейміз.

Дистрибьюторлардың бірі журналдың алғашқы саны шыққаннан-ақ өзінің «RBC daily-ге» берген сұхбатында мынандай қорқыныш қаупін айта кеткен болатын: «Журналдың бірін-

ші нөмірі ойдағыдай болған жоқ. Бұл журнал біз көрмеген жаңа бағыт, жаңа серпіліс алып келеді деп 10 жыл күткен едік. Ал шындығында мүлдем бұлай болған жоқ. Журналдың тақырыптары мен оны беру тәсілі көңілден шықпады. «National Geographic» баршамызға белгілі өзінің суреттерімен таң қалдыратын еді, алайда алғашқы санында суреттер бізді қуанта қойған жоқ. Мұның барлығын да бізге Сенковия көрсетіп үлгерген еді. Бұл журналдың «географиялық» басылымдар арасында төңкеріс жасайтынына күмән келтіремін. Оның орнына бұл журнал жарнамалық табысты мақсат тұтатын тағы бір басылымға айналатын секілді. Ресейлік «National Geographic», менің ойымша, жарнама беруші мақсатын көздейтін, сырты әдемі әрі қымбат қағазда басылып, дүңгіршіктерде тұратын журнал болуы әбден мүмкін [1].

Бұл ең алғашқы «Үлкен шатқал мен Йеллоустонның алғашқы зерттеушілері, Америка туын әлемнің түкпір-түкпіріне жеткізгендер, біздің танымал таулардың биіктігін өлшегендер, өзендер мен оның жағаларының әрбір иілген жерін байқағандар, флора мен фаунаның таралуын зерттегендер, аборигендердің салт-дәстүрлерін бізге таныстырғандар мен көшкіндер мен тасқындардың бағытын көрсетіп бергендер болды» [2].

Бұл коммерциялық емес бірігудің мақсаты «географиялық білімдердің таралуы», ал оның шарты «ғылымның қадір-қасиетіне сәйкес соншалықты ұзын әрі либералды» [3].

Әдебиеттер

- 1 Лучинская С.Ю. Жаһандану шарты бойынша бұқаралық ақпарат құралдарындағы Саяхатшы-журналдар: филология ғылымдары кандидатының диссертациясы. 10.01.10 / Лучинская Софья Юрьевна; [Қорғаған орын: Кубан. мемлекеттік. ун-т]. – Краснодар, 2009. – 165 с.: ил. РГБ ОД, 61 10-10/308.
- 2 Чуков П.И. Специализацияланған газеттер басылым бір типі ретінде. Автореф. дисс. канд. филол. наук. Ростов н/Д., 2004. 114, с.164.
- 3 Чуков П.И. Специализацияланған газеттер басылым бір типі ретінде. Автореф. дисс. канд. филол. наук. Ростов н/Д., 2004. 114, с.164.

References

- 1 Lwshinskaya S.Y. Traveller Magazines in media in terminos globalizationis: philologicis kandidantinın scientiae conclusiones. 10.01.10 / Lwshinskaya Sophia.; [Defendi Kuban. State. University]. – Krasnodar, 2009. – CLXV s.; II. RSL OD, LXI 10-10 / CCCVIII.
- 2 Zhwkov P.I Book Type Specializaciyalangan. Avtoref. Diss. Candia. filol. Sciences. Rostov n / D. 2004. CXIV, s.164.
- 3 Zhwkov P.I Book Type Specializaciyalangan. Avtoref. Diss. Candia. filol. Sciences. Rostov n / D. 2004. CXIV, s.164.